

Кобець Юлія Василівна

кандидат політичних наук, доцент кафедри

політичних інститутів і процесів

ДВНЗ «Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника»

«ГІБРИДНА ВІЙНА» ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ТА ТЛУМАЧЕННЯ

Починаючи з другої половини 90-х років минулого століття елементи та технології концепції «гібридних війн» використовувалися в Придністров'ї, Абхазії, Південній Осетії, Нагорному Карабасі, Іраці, Югославії, Лівії, Сирії [2, с.88] Сам термін «гібридна війна» з'явився ще в 2015 році та застосовувався для опису стратегій Хезболли в Ліванській війні (2006 р.) [1]. З того часу термін «гібридна» є домінуючим при обговоренні сучасних та майбутніх воєнних дій до такого ступеня, що вище керівництво взяло його на озброєння і використовує як основу сучасних воєнних стратегій.

В науці поняття «гібридна війна» одним з перших став використовувати Г.М. Маклюен, який в своїх наукових працях детально аналізував роль інформації в сучасному світі та запропонував новаторську тезу: істинно тотальна війна – це війна за допомогою інформації [4,с. 202].

Нідерландський генерал-майор у відставці Ф. ван Каппена в інтерв'ю радіо «Свобода» стверджує, що на сьогодні здійснено заміну парадигми війни в сенсі залучення до неї невійськових структур – «гібридна війна» - це змішування класичного типу війни з використанням нерегулярних військових формувань [8]. Держава, яка веде «гібридну війну», реалізує угоду з недержавних виконавцем – бойовиками, місцевим населенням, організаціями, з якими заперечується зв'язок. Існує ще бачення, що «гібридна війна» це комбінація традиційних та нетрадиційних методів ведення війни,

які включають використання сил спеціального призначення, нерегулярних збройних формувань, підтримку внутрішніх заворушень та сепаратистських рухів, інформаційну війну та пропаганду, дипломатичні заходи, кібератаки та економічний тиск [3].

На даний момент у військовій та політичній науці відсутнє загальноприйнятне визначення «гібридної війни». Офіційно ухвалити цей термін не поспішає і Міністерство оборони США, яке в офіційних документах обмежується терміном «гібридна загроза». На думку дослідника з питань безпеки д-ра Дем'єна ван Пуївелде (Інститут національної безпеки при Техаському університеті), суть дискусії полягає в тому, що сучасні супротивники використовують звичайні/незвичайні, регулярні/нерегулярні, відкриті/приховані засоби та застосовують всі виміри війни для подолання переваги в звичайній війні. «Гібридні загрози» власне передбачають застосування всього спектра сучасної війни, не обмежуючись лише звичайними засобами [1].

В. Ліпкан зазначає, що загроза – 1) це розмаїття внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних та суб'єктивних суперечностей суспільного розвитку в середовищі функціонування об'єкта, які ускладнюють або унеможливають створення сприятливих для реалізації його інтересів і створюють небезпеку для його системи безпеки, життєзабезпечення їх системо утворюючих елементів; 2) це складовий елемент системи безпекогенних чинників, який складається з декількох стадій [6, с.71]. На його думку, загроза є результатом суперечностей, які формуються в суспільстві, міждержавних відносинах і без їх виявлення жодна безпека не може бути гарантована.

На практиці будь-яка загроза може бути гібридною, якщо вона не обмежена однією формою та виміром ведення бойових дій. Коли будь-яка загроза або застосування сили визначається як гібридна, цей термін втрачає

своє значення та створює плутанину замість пояснення «реалій» війни в сучасному світі.

Деякі дослідники, у тому числі в Російській Федерації, також ставлять під сумнів обґрунтованість терміну «гібридна війна». Наприклад, професор МДІМВ А. Поберезкін віддає перевагу терміну «се центрична війна», яка за його словами, «укладається у використання будь яких складових – політичних, економічних, інформаційних, військових та інших для досягнення кінцевої й глобальної геополітичної мети» [3]. Можемо стверджувати, що «гібридна війна» – це «холодна війна» в інформаційно відкритому та глобалізованому світі та в своєму арсеналі мають старі прийоми, які активно використовують у світових війнах, зокрема, політична та інформаційна війна.

Досвід сучасних локальних війн та збройних конфліктів свідчить про зростання в них ролі інформаційної боротьби, яка набуває активного стратегічного характеру, ведеться як в мирний час, так і задовго до розгортання бойових дій та після їх завершення, без обмежень в просторі та часі та характеризується економічною доцільністю та високою воєнно-політичною ефективністю.

Виходячи з наведеного розуміння війни, можна стверджувати, що чим вищий рівень розвитку інформаційної культури суспільства, що протистоїть агресії, тим менше шансів у ворога перемогти у «гібридній війні». Це пов'язано з тим, що агресор намагається вплинути на культурні, правові, політичні, ціннісні основи життєдіяльності суспільства та особистості, його завданням є змінити/деформувати світогляд людини на свою користь за допомогою засобів масової комунікації [5, с.27].

Національна безпека України у новому геополітичному середовищі все більше залежить від гостроти інформаційно-психологічного протистояння, здатності держави виявляти та нейтралізувати нові виклики та загрози у

інформаційній сфері. В основі змісту інформаційно-психологічного протистояння сьогодні знаходиться намагання суперника підмінити історичну спадщину, переформатувати ідеологічні установки та цінності в суспільстві.

У такому контексті зауважимо, що інформаційно-культурне протистояння України в період «гібридної війни» має характер ціннісно-цивілізаційного протистояння. У процесі такої боротьби об'єктивно трансформується сутність та характеристики політичної культури, вона стає активістською, громадянською, критичною, а її носії частіше вступають у публічні дискусії, беруть участь в громадських акціях. Можна зробити висновок, що рівень інформаційної, політичної культури в період «гібридної війни» обумовлює соціальну активність людини та її громадсько-політичну позицію, формується своєрідний інформаційний імунітет проти інформаційної зброї. Вочевидь, що під час «гібридної війни» вкрай важливими стають такі характеристики суб'єктів політичної культури, як здатність до критичного мислення, навички селекції та зіставлення інформації, пошук адекватних джерел новин тощо.

На думку, О. Литвиненка, для зменшення та знешкодження негативного впливу інформаційних викликів і загроз на суспільну свідомість як українського, так і інших народів світу у рамках «гібридної війни» за суверенітет та територіальну цілісність України згуртування громадян є вкрай важливим і актуальним завданням. Оскільки засоби масової комунікації мають потужний вплив на суспільно-політичну думку, просування такої ідеї згуртованості та консолідації здебільшого залежатиме від специфіки її подання мас-медійними органами [7, с.173].

Отже, «гібридна війна» поєднує в собі методи інформаційної, психологічної, економічної воєн та культурної експансії. Якщо в класичних війнах боротьба велася за ресурси та територію, то у неklasичних «гібридних

війнах» ворог ставить за мету підкорити суспільну свідомість громадян певної країни, перекодувати ціннісно-культурні основи населення, спотворити його історичну пам'ять.

Список використаної літератури

1. Гібридна війна – чи вона взагалі існує? [Електронний ресурс] // НАТО ревью. – Режим доступу: <https://www.nato.int/docu/review/2015/Also-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/UK/index.htm> (дата звернення 19.10.2018 р.)

2. Жарков Я. М. Інформаційна боротьба як фактор національної безпеки України / Я. М. Жарков, М. І. Онищук // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – Вип.50. – С. 87-92.

3. Котенко А.О. Гібридна війна як форма сучасного міжнародного конфлікту / А.О.Котенко [Електронний ресурс] // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». – 2017. – №13. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3070/2758.

4. Маклюен Г. М. Внешние расширения человека / Г. М. Маклюен ; пер. с англ. В. Николаева ; закл. ст. М. Вавилова. – М. ; Жуковский : КАНОН-пресс-Ц: Куликово поле, 2003. – 464 с.

5. Мануйлов Є.М. Інформаційно-культурна безпека України в умовах «гібридної війни» / Є.М. Мануйлов, О.В. Прудникова // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – № 1 (32). – 2017. – С.26-37.

6. Ліпкан В.А. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: Навчальний посібник. / В.А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, В. М. Желіховський. – К.: КНТ, 2006. – 280 с.

7. Литвиненко О. Інформаційна складова у сучасній гібридній війні проти України: виклики й загрози / О. Литвиненко // Українознавчий альманах. - 2016. - Вип. 19. - С. 171-174.

8. Путін веде в Україні гібридну війну – генерал Каппен (інтерв'ю для Радіо Свобода 28.04.2014) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/25363591.html> (дата звернення 22.10.2018р.).

Комарчук О.О.

*аспірант кафедри політології
Миколаївського національного
університету імені В.О. Сухомлинського*

ЗАСТОСУВАННЯ МАНІПУЛЯТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Відмінності між класичними війнами та гібридними полягає не тільки у способі її ведення, а й у засобах та цілях які переслідує агресор. Наприклад ціль гібридної війни є не так захоплення території, як економічна та політична дестабілізація держави, тримання в страху населення в цілому, яке проживає за межами безпосереднього конфлікту. Дестабілізація країни в усіх вищезазначених аспектах, вдається завдяки терористичним та диверсійним актам, заохоченні вступу місцевого населення до банд-формувань, та ведення повномасштабних бойових дій на певній території країни, кінцевою ціллю чого є схилення легального уряду країни до вигідних для агресора дій, або зовсім його зміни.

Все це відповідно неможливо без належної участі ЗМК, які висвітлюють та передають спотворену у необхідному маніпулятору (агресору) напрямку інформації, з метою виправдання або перекладання на інших суб'єктів злочинних дій та переманювання на свій бік як можна більше прихильників з числа звичайних людей.